

การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ

นโยบายสาธารณะนี้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อส่งเสริมสนับสนุน พัฒนา นโยบายและขับเคลื่อนมาตรการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย ได้รับการคุ้มครอง สิทธิด้านสุขภาพ สิทธิประโยชน์บริการด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึงตามหลักการของ สิทธิมนุษยชน และอนุสัญญาระหว่างประเทศ

สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น

ได้พิจารณารายงานเรื่อง การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ

คำนึงถึง อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ ข้อ ๗ เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อ นามเกิดและสิทธิที่จะได้สัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแล เลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน และรัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในและ พันธกรณีของ รัฐภาคีที่มีอยู่ภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของเด็ก จะตกอยู่ในสถานะไร้สัญชาติ

คำนึงถึง ประกาศคำมั่นของประเทศไทย ในการประชุมระดับสูงว่าด้วยความไร้รัฐ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ มีสาระสำคัญ คือ การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาของเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ การยกระดับการให้การคุ้มครองทางสังคมแก่คนไร้รัฐไร้สัญชาติ และการปรับปรุงกฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพิจารณาสัญชาติ และสิทธิความเป็นพลเมือง เพื่อให้ครอบครัวกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการพิจารณาสถานะ ให้สามารถเข้าถึงอย่างเท่าเทียม และเสมอภาค

คำนึงถึง มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๕๖๔ มติที่ ๒ เรื่อง การคุ้มครองการเข้าถึงบริการ สุขภาพของกลุ่มประชากรเฉพาะในภาวะวิกฤตอย่างเป็นธรรม ที่ให้มีการพัฒนากฎหมายหลักประกันสุขภาพ สำหรับบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย ผู้มีปัญหาด้านสถานะและสิทธิซึ่งไม่มีหลักประกันสุขภาพ หรือมีการทบทวนกฎหมาย หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ มาตรา ๕ รวมทั้งกฎหมายและมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตระหนักว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ หมวด ๓ สิทธิและหน้าที่ของปวงชนชาวไทย และ มาตรา ๔๗ ได้รับรองหลักการบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิ ได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและ ขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

กังวล บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ซึ่งเป็นบุคคลที่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ ที่ยังไม่ได้รับสิทธิบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และสิทธิประโยชน์ทางการแพทย์ เช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนสัญชาติไทย ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจของเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ

ชื่นชม รัฐบาลที่ได้ ประกาศค้ำประกันสิทธิมนุษยชนต่อสหประชาชาติ ที่ยืนยันเจตนารมณ์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของรัฐบาล ที่ว่ารัฐไทยจะร่วมมือในการขจัดความไร้รัฐและส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา การคุ้มครองทางสังคม การเข้าถึงบริการในการจดทะเบียนเกิด และทะเบียนราษฎรของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

หวังใ้ ว่าหากไม่มีการบูรณาการกลไกประสาน เชื่อมโยง และติดตามการดำเนินงาน การหนุนเสริมการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย จะทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาสิทธิด้านสุขภาพของเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

เห็นว่า ประเทศไทยมีศักยภาพในการจัดการคุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิด้านสุขภาพให้กับเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ เพื่อดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ การดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ และหลักการสิทธิมนุษยชนสากล

จึงมีมติดังต่อไปนี้

๑. ขอให้หน่วยงานต่อไปนี้ ร่วมพัฒนา ปรับปรุงมาตรการ หลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติการรับรองการเกิด การจดทะเบียนครบชั้นตอนทันทีหลังการเกิด เพื่อรับรองสิทธิในสัญชาติของเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ ในประเทศไทยให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนด ขยายโอกาสการเข้าถึง และขั้นตอนที่คำนึงถึงข้อบัญญัติตามพระราชบัญญัติอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘

๑.๑ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และดำเนินการพัฒนาโครงการทำงานเชิงรุก พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในทุกกระดับ ส่งเสริมการสร้างมาตรการจูงใจและมาตรการติดตามให้กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติ มีการวางแผนครอบครัว ฝากครรภ์ และคลอดบุตรในสถานพยาบาล ได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังคลอด และมีสิทธิตั้งแต่แรกเกิดในการมีชื่อ สิทธิในการได้รับสัญชาติเพื่อการเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดถ้วนหน้า จัดทำเอกสารและอบรมการใช้คู่มือสำหรับพัฒนาระบบติดตามให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) ในการติดตามหญิงตั้งครรภ์ทุกคนในชุมชน และต้องรายงานให้โรงพยาบาลเพื่อดำเนินการขึ้นทะเบียนเพื่อของบประมาณรายบุคคลจากระบบหลักประกันสุขภาพสำหรับเด็กที่เกิดใหม่ทุกคนในประเทศไทย และ ร่วมกับ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในการดำเนินการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อจัดเก็บเอกสารรับรองการเกิดที่สถานพยาบาล และ กรมการปกครอง สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลได้ ดำเนินการพัฒนาระบบการรับรองการเกิดและแจ้งเกิดที่คำนึงถึงหลักการไม่สร้างภาระเกินสมควร และไม่ควรมีค่าใช้จ่ายและติดตามการดำเนินการตามหนังสือเวียนถึงนายทะเบียนจังหวัดทุกจังหวัด และนายทะเบียนกรุงเทพมหานคร ของ สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง

ที่ มท.๐๓๐๙.๑/ว๒๔ ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เรื่องการออกหนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.๑/๑) และหนังสือรับรองการตาย (ท.ร.๔/๑) ที่สามารถออกหนังสือที่ใช้รับรองการเกิด ทั้งในและนอกโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาล ได้เลย หากโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลมีโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการนอกโรงพยาบาล โดยมีแพทย์บุคลากรสาธารณสุขของโรงพยาบาลเข้าร่วมกิจกรรมด้วย และครอบคลุมถึงการคลอดที่บ้านหรือพื้นที่ห่างไกล ที่ให้บุคคลที่รู้เห็นการเกิดของเด็ก เช่น หมอตำแย ผู้ทำคลอด เพื่อนบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ครูในศูนย์การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เป็นพยาน หรือเด็กที่ตกสำรวจ สามารถดำเนินการขึ้นทะเบียน ออกหนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.๑/๑) ย้อนหลังได้ โดยให้ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นพยาน เพื่อสามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการรับแจ้งเกิดที่ยังไม่จำเป็นต้องพิสูจน์สถานะบุคคล

๑.๒ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมพัฒนาและมีกลไกพิจารณา คำร้องและคำขอพัฒนาสิทธิ ระบบการพิจารณาของคณะกรรมการฯ ชุดต่าง ๆ ทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และ ส่วนกลาง ให้มีความรวดเร็วในการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาและสนับสนุนงบประมาณในการจัดประชุม การเพิ่มกำลังคนในการสนับสนุนดำเนินการ และกำหนดกรอบระยะเวลาที่แน่นอน

๑.๓ ขอให้องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องภาคเอกชน ร่วมมือกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ให้การสนับสนุนด้านเทคนิค และ/หรือ งบประมาณเป็นกรณีพิเศษเพื่อแก้ไขปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยมีดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่มีผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน และศึกษาแนวทางการกระจายอำนาจ ในกระบวนการพิจารณาอนุมัติการพัฒนาสิทธิในสถานะและสัญชาติของเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ ไปสู่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

๑.๔ ขอให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ร่วมกับ ภาคประชาสังคม ร่วมสร้างกลไกการตรวจสอบการรับคำร้อง/คำขอ การติดตาม ความคืบหน้าของคำร้องให้เป็นไปตามกรอบเวลา ที่กฎหมายกำหนดโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือ ดังนี้ ๑) การนำระบบติดตามของไปรษณีย์มาปรับใช้หรือพัฒนาแอปพลิเคชัน (application) รองรับ จัดการอบรมและให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐระดับปฏิบัติการ ในพื้นที่ให้บ่อยครั้ง ๒) จัดอบรมและให้ความรู้แก่องค์การพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคมต่าง ๆ รวมไปถึงผู้ประสบปัญหาว่าด้วยองค์ความรู้ การจัดการปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติของบุคคล และ ๓) สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสำรวจ กำหนด และพัฒนาสถานะบุคคลของคนไร้รัฐไร้สัญชาติโดยมีฐานกฎหมายรองรับ

๒. ขอให้หน่วยงานดังต่อไปนี้ ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย พัฒนาบริการสาธารณสุข สิทธิประโยชน์ทางการแพทย์ และส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพของเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ ขยายบริการ และสิทธิประโยชน์ทางการแพทย์ที่จำเป็นขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับกลุ่มเด็กและเยาวชนสัญชาติไทยเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.๑๙๘๙ ข้อ ๒ ที่จัดให้เด็กได้รับการคุ้มครองทางสุขภาพและสังคมโดยไม่เลือกปฏิบัติและให้ความเป็นมิตร โดยดำเนินการดังนี้

๒.๑ กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เร่งดำเนินการคุ้มครองด้านสุขภาพ สวัสดิการสังคมที่จำเป็นขั้นพื้นฐาน รวมถึงการสื่อสารให้กับเด็กและเยาวชน

ไว้รัฐไว้สัญชาติอย่างทั่วถึง ทั้งในสถานการณ์ปกติและในช่วงสถานการณ์วิกฤติเร่งด่วน ให้แก่เด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีหลักประกันสุขภาพ โดยเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขที่ครอบคลุม บริการสร้างเสริมสุขภาพ การให้วัคซีนพื้นฐานที่จำเป็น การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ เพื่อแก้ปัญหาให้กับบุคคลและสถานพยาบาลภาครัฐที่ให้บริการด้านสาธารณสุข และการคุ้มครองทางสังคมให้มีความยั่งยืนและถาวร

๒.๒ ภาคประชาสังคม ร่วมกับ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในการสำรวจ ติดตาม เร่งรัดดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดกระบวนการรับรองสิทธิหลักประกันสุขภาพ และสวัสดิการสังคมของเด็กไว้รัฐไว้สัญชาติ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กไร้รากเหง้าที่ยังไม่มีหลักฐานที่ตักสำรวจ และเด็กที่เกิดในประเทศไทยให้มีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพื่อคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานให้กับเด็กและเยาวชนไว้รัฐไว้สัญชาติ เช่นเดียวกับคนไทย

๓. ขอให้หน่วยงานต่อไปนี้ พัฒนาระบบข้อมูล องค์ความรู้ เผยแพร่สร้างความตระหนักรู้ และ ความเข้าใจ

๓.๑ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ร่วมกับ กระทรวงสาธารณสุข สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กรมกิจการเด็กและเยาวชนและ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี สถาบันอุดมศึกษา กลุ่มพัฒนาการวิจัย และกลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และภาควิชาการที่ศึกษาด้านประชากร ภาคประชาสังคม และ องค์การระหว่างประเทศ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและการจัดการฐานข้อมูลประชากรกลุ่มเด็กและเยาวชน ไว้รัฐไว้สัญชาติ โดยบูรณาการฐานข้อมูลและการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงส่งเสริม และสนับสนุนในการพัฒนาระบบกำกับ ติดตามการใช้บริการสุขภาพ การใช้งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ เหม่าจ่ายรายหัว และค่าบริการทางการแพทย์

๓.๒ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานหลักประกัน สุขภาพแห่งชาติ กำหนดกรอบวิจัยเชิงรุกเป็นประจำปีในประเด็นการแก้ไข ปัญหา การสร้างความตระหนักรู้ และ ป้องกันภาวะความไว้รัฐไว้สัญชาติ ทั้งในมิติด้านกฎหมาย การพัฒนานโยบาย การศึกษา และการจัดสวัสดิการ สาธารณสุข และสังคมขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับคนไทย

๓.๓ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี และองค์การกระจายเสียงและ แพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ผลิตและสนับสนุนการจัดทำสื่อให้ความรู้ความเข้าใจ สร้างทัศนคติที่ดีในการ เป็นพลเมือง และสิทธิด้านสุขภาพของกลุ่มเด็กและเยาวชนไว้รัฐไว้สัญชาติ พัฒนามาตรการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับ ความละเอียดอ่อนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์การขับเคลื่อน การดำเนินการแก้ไขปัญหาเชิงรุก

๓.๔ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ร่วมกับหน่วยงานที่ดำเนินการ ด้านการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนตามกฎหมายต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับภาคประชาสังคมด้านเด็กเยาวชนและการศึกษา ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข ในการรณรงค์ให้ความรู้ด้านสุขภาพ การสำรวจสถานการณ์เข้าถึงบริการสุขภาพทั้งในด้านการป้องกัน รักษา การจัดสวัสดิการด้านโภชนาการ ด้านการดูแลสุขภาพในสถานศึกษาของเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ สนับสนุนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ของเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ ให้สามารถเข้าถึงที่อยู่ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษา ทั้งของรัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในระหว่างที่เด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ อยู่ในกระบวนการคืนสิทธิด้านสุขภาพ และสถานะสัญชาติ

๔. ขอให้เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ มีการรายงานวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์และรายงานผลการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น ต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เมื่อครบ ๒ ปี และติดตามวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ต่อไป